

9. Gross Motor Function Classification System. Expanded and Revised. URL: <http://motorgrowth.canchild.ca/en/GMFCS/resources/GMFCS-ER>
10. Palisano R. J. Validation of a model gross motor function for children with cerebral palsy. Phys. Therapy. 2000. Vol. 80. № 10. P. 974–985.
11. QUEST (Quality of Upper Extremity Skills Test). URL: https://slpemad.files.wordpress.com/2015/06/1992_quest_manual.pdf
12. Russell D., Rosenbaum P. Gross motor function measure (GMFM) score sheet (GMFM-88 and GMFM-66 scoring). URL: https://canchild.ca/system/tenon/assets/attachments/000/000/218/original/gmfm-88_and_66_scoresheet.pdf
13. Wood E., Rosenbaum P. The Gross Motor Function System for Cerebral Palsy: a Study of Reliability and Stability over Time. Developmental Medicine and Child Neurology. 2000. Vol. 42. P. 292–296.

References:

1. Canadian Occupational Performance Measure (COPM). URL: <http://manuals.sdc-eu.info/library/5.pdf>
2. Kashuba V., Chuhlovina V. Modern views on correction the motor disorders children junior school age with spastic forms of cerebral palsy. Newsletter the Precarpathian University: physical culture. 2017. № 25-26. pp. 160-168.
3. Kashuba V., Chuhlovina V. Technology of correction the motor disorders children of junior school age with spastic forms of cerebral palsy. Sport newsletter of Prydniprovia. 2017. №. 2. pp. 177-182.
4. MACS – Manual ability classification system for children with cerebral palsy. URL: <http://www.dcp-china.ru/Biblio/manual-ability-classification-system-macs>
5. Platonov V. N. The training system for athletes in the Olympic sport. General theory and its practical applications. K.: The Olympic literature, 2004. 808 p.
6. The prognosis the motor development of children with cerebral palsy according to GMFCS. URL: <http://myzhivem.ru/prognoz-dvigatel'nogo-razvitiya-detey-s-dtsp-po-gmfcs/>
7. A Review of the Quality of Upper Extremities Skills Test (QUEST) for Children with Cerebral Palsy. URL: https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/J006v18n03_09?journalCode=ipop20
8. GMFM-66-IS (ITEM SET) 1 SCORE SHEETS FOR ITEM SETS 1, 2, 3 & 4 FOR THE GROSS MOTOR FUNCTION MEASURE (GMFM-66). URL: https://canchild.ca/system/tenon/assets/attachments/000/000/217/original/GMFM-66-IS_Scoresheets.pdf
9. Gross Motor Function Classification System. Expanded and Revised. URL: <http://motorgrowth.canchild.ca/en/GMFCS/resources/GMFCS-ER>
10. Palisano R. J. Validation of a model gross motor function for children with cerebral palsy. Phys. Therapy. 2000. Vol. 80. № 10. P. 974–985.
11. QUEST (Quality of Upper Extremity Skills Test). URL: https://slpemad.files.wordpress.com/2015/06/1992_quest_manual.pdf
12. Russell D., Rosenbaum P. Gross motor function measure (GMFM) score sheet (GMFM-88 and GMFM-66 scoring). URL: https://canchild.ca/system/tenon/assets/attachments/000/000/218/original/gmfm-88_and_66_scoresheet.pdf
13. Wood E., Rosenbaum P. The Gross Motor Function System for Cerebral Palsy: a Study of Reliability and Stability over Time. Developmental Medicine and Child Neurology. 2000. Vol. 42. P. 292–296.

УДК 378.8:37.04:61-051.875:005.336:371.7

Ткачук О. Г.

Викладач фізичного виховання

Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, м. Київ

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У статті теоретично обґрунтовано педагогічні умови, які сприяють ефективному формуванню здоров'язбережувальної компетентності майбутніх лікарів у освітньому процесі з фізичного виховання. Розкрито підходи до визначення педагогічних умов формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх лікарів. Визначено поняття «педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності». Охарактеризовано обрані педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх лікарів у освітньому процесі з фізичного виховання.

Ключові слова: здоров'я, здоров'язбережувальна компетентність, майбутній лікар, освітній процес з фізичного виховання, педагогічні умови, студенти, фізичне виховання.

Е.Г.Ткачук Педагогические условия формирования здоровьесбережительной компетентности будущих врачей в образовательного процесса с физического воспитания. В статье теоретически обоснованы педагогические условия, способствующие эффективному формированию здоровьесбережительной компетентности будущих врачей в образовательном процессе по физическому воспитанию. Раскрыты подходы к определению педагогических условий формирования здоровьезберегательной компетентности будущих врачей. Определено понятие «педагогические условия формирования здоровьезберегательной компетентности». Охарактеризованы выбранные педагогические условия формирования здоровьезберегательной компетентности будущих врачей в образовательном процессе по физическому воспитанию.

Ключевые слова: *здоровье, здоровьезберегающая компетентность, будущий врач, образовательный процесс по физическому воспитанию, педагогические условия, студенты, физическое воспитание.*

Tkachuk E. Pedagogical conditions of formation of healthcare-saving competence of future doctors in the educational process of physical education. *In the article, the pedagogical conditions that contribute to the effective formation of the health-saving competence of future physicians in the educational process of physical education are theoretically substantiated. Approaches to the definition of pedagogical conditions for the formation of healthcare-saving competence of future doctors are revealed. The concept of "pedagogical conditions of formation of healthcare-saving competence" is defined. The selected pedagogical conditions of formation of healthcare-saving competence of future doctors in the educational process of physical education are described.*

Key words: *health, health-saving competence, future physician, educational process of physical education, pedagogical conditions, students, physical education.*

Постановка проблеми. Проблема формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх лікарів у освітньому процесі з фізичного виховання набула актуальності як один із напрямків всебічного гармонійного розвитку організму особистості.

Одним із ключових напрямів державної освітньої політики є модернізація структури, змісту й організації освіти на засадах компетентнісного підходу та формування здоров'язбережувального освітнього середовища у закладах вищої освіти. Про це наголошено у Національній стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація Концепції розвитку системи громадського здоров'я (2016), У Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (2018) ключовою метою яких є збереження та зміцнення здоров'я населення, збільшення тривалості та покращення якості життя, попередження захворювань, продовження активного, працездатного віку та заохочення до здорового способу; покращення фізичного розвитку та фізичної підготовленості з урахуванням вимог майбутньої професійної діяльності, запровадження практики призначення лікарями рухової активності як дієвого засобу зниження ризику неінфекційних захворювань.

Зазначене вище вказує на актуальність, теоретичну та практичну значущість піднятої проблеми, а ефективність формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх лікарів у освітньому процесі, як будь-якого педагогічного процесу залежить саме від умов його перебігу.

Зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Наукове дослідження виконано згідно з планом науково-дослідної роботи Національного медичного університету імені О.О. Богомольця на 2016-2018 рр. за темою «Наукове обґрунтування розвитку професійно важливих фізичних якостей студентів медичних закладів III-IV рівнів акредитації», номер державної реєстрації №0116U000129.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні наукові дослідження свідчать (В. Брич, А. Вихрущ, 2016), що здоровими можна вважати не більше 15% студентів, 70% мають низький і нижче середнього рівні здоров'я [с. 474]. Зокрема: більше половини з них – 52,6% мають морфофункціональні відхилення у стані здоров'я різного характеру. Реальний стан здоров'я студентів-медиків (О. Ткачук, Д. Шкирянов, 2017) свідчить про низький рівень усвідомлення ними необхідності ведення здорового способу життя і цінності збереження фізичного та психічного здоров'я, низькій мотивації майбутніх лікарів до збереження здоров'я, ведення активного здорового способу життя [с. 108-112].

Питання формування різних аспектів здоров'язбережувальної компетентності розглядається у працях І. Іваній (2016); Н. Коцур, Л. Товкун (2017), А. Турчинов (2017) та ін., що свідчить про зростаючий інтерес до проблеми здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців. Але досліджень щодо визначення педагогічних умов формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх лікарів у освітньому процесі з фізичного виховання висвітлено не достатньо, що актуалізує це дослідження.

Формулювання мети роботи (постановка завдань). Мета полягає в теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов щодо формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх лікарів у освітньому процесі з фізичного виховання. Відповідно до поставленої мети, необхідно розв'язати такі **завдання**: виокремити педагогічні умови та визначити особливості ефективного формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх лікарів у освітньому процесі з фізичного виховання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні наукові дослідження (Ю. Бойко, 2015, с. 15-16), (Н. Боброва, 2015, с.8-11) свідчать про низький рівень усвідомлення майбутніми фахівцями здоров'я як цінності, необхідності ведення здорового способу життя і низьку мотивацію до зміцнення, збереження, майбутніх лікарів до збереження здоров'я, ведення активного здорового способу життя. Це спонукало нас до запровадження аксіологічного підходу щодо формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх лікарів у освітньому процесі з фізичного виховання. Аксіологічний підхід відображає структуру та ієрархію ціннісного світу, способи його пізнання. Спрямований на «трансляцію та засвоєння студентами пріоритетних цінностей, пов'язаних із збереженням життя та зміцненням здоров'я» (С. Король, 2017, с. 185); «заснований на високій суб'єктивній значущості здоров'я як цінності і його усвідомленні як передумови реалізації своїх життєвих завдань» (Р. Березовська, 2011, с. 224).

Компетентнісний підхід спрямований на формування компетентності особи, наголошує С. Сисоєва (2014), яка є її особистісним капіталом і результатом навчання; зосереджується не на процесі, а на результаті освіти, остаточно розвивається і формується у процесі практичної діяльності; формує у студентів здатність до самоосвіти, саморозвитку та самовдосконалення (О. Ткачук, 2018).

Для ефективного формування здоров'язбережувальної компетентності необхідно створення педагогічних умов, які науковці розглядають як невід'ємну складову організації будь-якого аспекту освітнього процесу.

Аналіз наукових досліджень (Я. Кульбашна, 2014; А. Турчинов, 2017; Р. Березовська, 2011) дав змогу визначити поняття «педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності» майбутніх лікарів у освітньому процесі з фізичного виховання, розуміємо як процес використання форм, прийомів, методів, засобів та змісту фізкультурно-оздоровчих, здоров'язбережувальних технологій навчання, які впливають на якість освітнього процесу та забезпечують його високу результативність, сприяють засвоєнню майбутніми лікарями знань, умінь і навичок здоров'язбережувальної діяльності.

У результаті аналізу наукової літератури визначено такі педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх лікарів у освітньому процесі з фізичного виховання:

✓ *формування позитивної мотивації майбутніх лікарів до набуття здоров'язбережувальної компетентності на основі ціннісного ставлення до власного здоров'я* - буде ефективним за умови формування у студентів ціннісного ставлення до власного здоров'я, підвищення його рівня за рахунок інтеграції міждисциплінарних знань про значущість і цінність здоров'я і його збереження. Формування мотивів здоров'язбережувальної компетентності майбутніх лікарів здійснювалося під час практичних занять з фізичного виховання та у поза навчальний час. Зокрема, у процесі практичних занять проводились: міні-лекція «Здоров'я – здоровий спосіб життя – здоровий лікар – здоровий пацієнт»; тренінг «Методики самооцінки рівня здоров'я», які демонстрували цінність здоров'я у практичній діяльності майбутніх лікарів; проводилась діагностика рівня соматичного здоров'я та фізичної працездатності. У поза навчальний час проводились секції з «Пілатесу» та «Фітнесу», приймали участь у масових спортивних заходах: «Здоровий киянин», пробіг «Під каштанами» та інших, що сприяло розвитку потреби у збереженні і зміцненні власного здоров'я, формуванню ціннісних орієнтацій та стійких мотивів до сформованості здоров'язбережувальної компетентності;

✓ *створення здоров'язбережувального освітнього середовища у закладах вищої медичної освіти* – передбачає набуття майбутніми лікарями навичок збереження та зміцнення здоров'я; формування у студентів знань про здоров'я, здоровий спосіб життя та використання здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності; розвиток мотивації до здорового способу життя, активної рухової діяльності; виховання потреби у здоров'ї, як цінності життя. Дана умова полягає в комплексній оцінці умов навчання з урахуванням індивідуальних можливостей, вікових і фізіологічних особливостей студентів. Завданнями даної умови будуть: створення комфортних умов для відновлення і профілактики здоров'я та організації повноцінної та раціональної рухової активності; навчання методикам самодіагностики, самооцінки та самоконтролю рівня власного здоров'я;

✓ *залучення студентів до використання оздоровчих методик, спрямованих на формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх лікарів* - передбачає оволодіння майбутніми лікарями діагностичних умінь, використання засобів фізичного виховання для корекції фізичного та морфофункціонального стану здоров'я і його зміцнення; оцінювання і контроль рівня фізичного здоров'я та результатів фізичної підготовленості; аналізу і використання оздоровчих методик на відповідність їх засобів фізіологічним механізмам (особливості вікової фізіології, біомеханіка рухів), зокрема методики: В. Войтенка – на визначення рівня індивідуального здоров'я та біологічного віку; Кеннета Купера (тест Купера) – дає можливість оцінити і поліпшити стан власного здоров'я, розвиває серцево-судинну систему за допомогою ходьби, бігу, плавання, велосипедної їзди або веслування; Г. Апанасенка – заснована на залежності між загальною витривалістю, об'ємом фізіологічних резервів і проявом економізації функції кардіореспіраторної системи;

✓ *готовність викладачів до формування здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх лікарів* – передбачає уміння викладачів результативно використовувати навички здоров'язбереження; володіння знаннями з оздоровчих методик та здоров'язбережувальних технологій, високим рівнем комунікації; передбачає допомогу студентам реалізувати здобуті знання у практичну діяльність. Завданнями цієї умови є проведення семінару-тренінгу з викладачами фізичного виховання на тему: «Нові ролі і функції викладача закладу вищої медичної освіти у освітньому процесі з фізичного виховання» щодо формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх лікарів у освітньому процесі з фізичного виховання.

Висновки. Отже, у результаті дослідження нами теоретично обґрунтовані педагогічні умови, реалізація яких забезпечить ефективність формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх лікарів у освітньому процесі з фізичного виховання.

Перспектива подальших досліджень потребують питання використання сучасних фізкультурно-оздоровчих технологій у професійній підготовці майбутніх лікарів у освітньому процесі з фізичного виховання.

Література

1. Березовская Р.А. Исследования отношения к здоровью: современное состояние проблемы в отечественной психологии // Вестник Санкт-Петербургского государственного университета. Серия 12. Психология. Социология. Педагогика. – 2011. – Вып. 1. – С. 221–226.
2. Боброва Н. О. Ставлення студентів-медиків до здорового способу життя та його вплив на процес навчання / Н. О. Боброва, М. М. Ананьева, І. М. Звягольська, Я. О. Басараб, Г. А. Лобань // Актуальні проблеми сучасної медицини. - 2015. - Т. 15, Вип. 2. - С. 8-12.
3. Бойко Ю. С. Формування аксіологічних установок до здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів: дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Ю. С. Бойко. – Умань, 2015. – 268 с.
4. Брич В.Я., Вихрущ А.В. Якість університетської освіти: актуальні питання теорії та практики: колективна монографія / За редакцією: В. Я. Брича, А. В. Вихруща. – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – 520 с.
5. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» № 2801-12 Редакція від 10.03.2018 Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>

6. Іваній І. В. Здоров'язбережувальна компетентність і професійна культура фахівця з фізичного виховання / І. В. Іваній // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. - 2016. - Вип. 136. - С. 89-92. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPN_2016_136_23
7. Король С. А. Формування здоров'язберігаючого середовища у вищому навчальному закладі / С.А. Король, Ю.І. Карпенко // Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту: тези доповідей IV Міжнародної науково-методичної конференції, м. Суми, 13-14 квітня 2017 р. / Відп. за вип. В.М. Сергієнко. - Суми: СумДУ, 2017. - С. 185-186.
8. Коцур Н. І., Товкун Л. П. Формування здоров'язбережувальної компетентності в майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження: колективна монографія / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. – Харків: Вид. Рожко С. Г., 2017. – 488 с.
9. Кульбашна Я. А. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх стоматологів засобами інформаційно-телекомунікаційних технологій / Я. А. Кульбашна // Біоресурси і природокористування. – 2014. – Т. 6, № 1-2. – С. 162–170.
10. Розпорядження КМУ Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я № 1002-р від 30 листопада 2016 р. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249618799>
11. Сисоєва С. О. Європейські вимоги до критеріїв ефективності професійної підготовки фахівців / С. О. Сисоєва // Акмеологія – наука XXI століття: матер. IV Міжнародної науково-практичної конференції (30 травня 2014 р.). – Київ, 2014. – С. 36–47.
12. Ткачук О. Г., Шкирянов Д. Е. Сравнительная характеристика уровня развития физических качеств у студентов-медиков республики Беларусь и Украины / Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова Серія №15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)» зб. наукових праць / За ред. О.В. Тимошенка. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. – Випуск 3 (84)17. – с. 124.
13. Ткачук О.Г. Особливості використання компетентнісного підходу у процесі формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх лікарів. XIII Міжнародна наукова конференція пам'яті засновника і керівника Поканевича В.В.. Новітні чинники формування особистості майбутніх фахівців системи охорони здоров'я. 2018. С. 170-172.
14. Турчинов А. В. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх офіцерів Національної гвардії України у процесі професійної підготовки: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Артем Васильович Турчинов. – Хмельницький, 2017. – 23 с
15. Указ президента України № 42/ 2016 Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація». Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/422016-19772>.

Reference

1. Berezovskaya R.A. (2011) Issledovaniya otnosheniya k zdorov'yu: sovremennoe sostoyanie problemy v otechestvennoj psihologii, Vestnik Sankt-Peterburgskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya 12. Psihologiya. Sociologiya. Pedagogika. Vyp. 1. – S. 221–226.
2. Bobrova N. O. (2015) Stavleniya studentiv-medikov do zdorovogo sposobu zhittya ta yogo vpliv na proces navchannya. Aktualni problemi suchasnoyi medicini. T. 15, Vip. 2. - S. 8-12.
3. Bojko Yu. S. (2015) Formuvannya aksiologichnih ustanovok do zdorovogo sposobu zhittya u studentiv vishih navchalnih zakladiv: dis. kand. ped. nauk: spec. 13.00.07 «Teoriya i metodika vihovannya» / Yu. S. Bojko. – Uman. 268 s.
4. Brich V.Ya., Vihrush A.V. (2016) Yakist universitetskoyi osviti: aktualni pitannya teorii ta praktiki: kolektivna monografiya. Ternopil: TNEU. – 520 s.
5. Zakon Ukrayini «Osnovi zakonodavstva Ukrayini pro ohoronu zdorov'ya» № 2801-12 Redakciya vid 10.03.2018 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
6. Іваній І. В. (2016) Zdorov'язberezhualna kompetentnist i profesijna kultura fahivcy z fizichnogo vihovannya. Visnik Chernigivskogo nacionalnogo pedagogichnogo universitetu. Seriya: Pedagogichni nauki. Fizichne vihovannya ta sport. Vip. 136. - S. 89-92.
7. Korol S. A. (2017) Formuvannya zdorov'язberigayuchogo seredovisha u vishomu navchalnomu zakladi. Innovacijni tehnologiyi v sistemі pidvishennya kvalifikaciyi fahivciv fizichnogo vihovannya i sportu: tezi dopovidej IV Mizhnarodnoyi naukovo-metodichnoyi konferenciyi, m. Sumi, 13-14 kvitnya 2017 r. / Vidp. za vip. V.M. Sergiyenko. - Sumi: SumDU, - S. 185-186.
8. Kocur N. I., Tovkun L. P. (2017) Formuvannya zdorov'язberezhualnoyi kompetentnosti v majbutnih pedagogiv u procesi profesijnoyi pidgotovki. Zagalna teoriya zdorov'ya ta zdorov'язberezhennya: kolektivna monografiya. – Harkiv: Vid. Rozhko S. G. – 488 s.
9. Kulbashna Ya. A. (2014) Pedagogichni umovi formuvannya profesijnoyi kompetentnosti majbutnih stomatologiv zasobami informacijno-telekomunikacijnih tehnologij. Bioresursi i prirodokoristuvannya. T. 6, № 1-2. – S. 162–170.
10. Rozporyadzhennya KМУ Pro shvalennya Konceptiyi rozvitku sistemi gromadskogo zdorov'ya № 1002-r vid 30 listopada 2016 r. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249618799>
11. Sisoyeva S. O. (2014) Yevropejski vimogi do kriteriyiv efektivnosti profesijnoyi pidgotovki fahivciv / S. O. Sisoyeva // Akmeologiya – nauka XXI stolittya: mater. IV Mizhnarodnoyi naukovo-praktichnoyi konferenciyi (30 travnya 2014 r.). – Kiyiv. – S. 36–47.
12. Tkachuk O. G., Shkiryanov D. E. (2017) Sravnitel'naya harakteristika urovnya razvitiya fizicheskikh kachestv u studentov-medikov respubliki Belarus i Ukrainy. Naukovij chasopis NPU imeni M. P. Dragomanova Seriya №15 «Naukovo-

pedagogichni problemi fizichnoyi kulturi (fizichna kultura i sport)» zb. naukovih prac / Za red. O.V. Timoshenka. – K.: Vid.-vo NPU imeni M.P. Dragomanova, 2017. – Vipusk 3 (84)17. – s. 124.

13. Tkachuk O.G. (2018) Osoblivosti vikoristannya kompetentnisnogo pidhodu u procesi formuvannya zdorov'yazberezhualnoyi kompetentnosti majbutnih likariv. XIII Mizhnarodna naukova konferenciya pam'yati zasnovnika i kerivnika Pokanevicha V.V.. Novitni chinniki formuvannya osobistosti majbutnih fahivciv sistemi ohoroni zdorov'ya. S. 170-172.

14. Turchinov A. V. (2017) Formuvannya zdorov'yazberezhualnoyi kompetentnosti majbutnih oficeriv Nacionalnoyi gvardiyi Ukrayini u procesi profesijnoyi pidgotovki: avtoref. dis. kand. ped. nauk: 13.00.04 – teoriya i metodika profesijnoyi osviti / Artem Vasilvich Turchinov. – Hmelnickij. –23 s

15. Ukaz prezidenta Ukrayini № 42/ 2016 Pro Nacionalnu strategiyu z ozdorovchoyi ruhovoyi aktivnosti v Ukrayini na period do 2025 roku «Ruhova aktivnist – zdorovij sposib zhittya – zdorova naciya». URL: <http://www.president.gov.ua/documents/422016-19772>.